

Књига V Аристотелове Политике описује вечиту транзицију олигархија које се претварају у наследне аристократије, а које на крају свргну тирани. Или се пак у њима развију интерна ривалства када неке од доминантних породица одлуче да "приме мноштво у свој табор" и уведу демократију – у оквиру које се поново јавља олигархија, за којом опет следи аристократија, тиранија, па демократија, и све тим редом кроз историју.

Главни динамички покретач ових промена је дуг – увек са новим обртима и варијацијама на тему. Дуг поларизује слој богаташа, и нај начин формира се класа поверилаца чија се олигархијска владавина окончава када нови лидери (по Аристотелу "тирани") придобију подршку народа поништавањем дугова и прерасподелом имовине, или преношењем права над црпљењем добити на државу.

Од ренесансе на овамо, међутим, банкарски су политичку подршку пребацили на демократију. Ово се није десило као израз њихових живих егалитарних или либералних политичких уверења, већ је на првом месту било одраз настојања да обезбеде боље јемство за своје кредите. Као што је Џејмс Стјуарт то објаснио још 1767. године [\[1\]](#), краљевске позајмице су постале пре приватни аранжмани него прави јавни дуг. Да би дугови једног суверена постали обавезујући за целу нацију, изабрани представници народа морали су да разрежу порезе како би платили трошкове камате на тај дуг.

Дајући пореским обвезницима глас у влади, британска и холандска демократија обезбедиле су повериоцима много сигурнију гаранцију исплате дугова него што је то био случај са краљевима и принчевима чији су дугови „умирали“ скупа с њима. Међутим,

Демократија и дуг

Пише: Мајкл Хадсон
среда, 20 март 2013 00:23

недавни дужнички протести од Исланда до Грчке и Шпаније указују да повериоци повлаче своју подршку демократијама. Они од задужених држава захтевају фискалне мере строге штедње, па чак и приватизацију расподајом државне имовине.

На тај начин међународне финансије прерастају у нови начин ратовања. Циљ је исти као и циљ војних освајања из давних времена: одузимање земље, минералних ресурса и комуналне инфраструктуре, као и извлачење добити. Реакција демократија су захтеви за расписивањем референдума о томе да ли треба исплатити дуг повериоцима распродајом јавног домена и подизањем пореза – што за узврат доводи до још веће незапослености, пада зарада и економске депресије. Алтернатива томе је смањење дуга или чак његово отписивање, праћено поновним успостављањем регулаторне контроле над финансијским сектором.

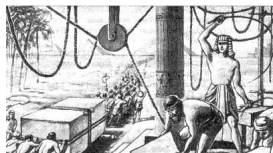
Блискоисточни владари проглашавали почетак од нуле како би очували економску равнотежу

Поларизација економије није била првобитна намера наплате камате на позајмицу у роби или новцу. Камата од 20% (дуплирање главнице за пет година) је први пут примењена почетком трећег миленијума старе ере као уговорни аранжман сумерских храмова и палата са трговцима и предузетницима који су обично радили при двору, и требало је да обезбеди фер удео у приходима од трговине у далеким земљама или од лизинга земљишта и других јавних средстава, попут радионица, лађа и пивница.

С временом су ову праксу приватизовали краљевски скупљачи ренти и закупнина, при чему су пољопривредни дужници били заштићени "божанским правом краљева". Хамурабијевим законима (око 1750. п.н.е.) прописано је поништење дугова ратара у временима поплава или суша. Сви владари вавилонске династије почињали би своју прву годину на престолу отказивањем пољопривредних дугова које би поништили проглашавањем „почетка од нуле“ (*Clean Slates*). Кметови, права на земљиште, усеви и друга јемства, били би враћани дужницима како би се „повратио ред“ у идеализованом „изворном“ стању равнотеже. Ова пракса опраштања дугова и данас се може пронаћи у

Јубиларној години (или опросној години, прим.прев.) Мојсијевог закона (Левитски законик 25).

Логика ове праксе је била сасвим јасна. Древним друштвима је била потребна војска да брани земљу, а то је изискивало ослобађање задужених грађана од ропства. Хамурабијеви закони штитили су возаче бојних кола и друге војнике од потпадања под дужничко ропство, и нису дозвољавали да повериоци преузимају усеве од најамника на краљевој или на јавној земљи, нити на комуналном земљишту које је обезбеђивало раднике и војнике за двор.

Египатски фараон Бакенранеф (грчки Бокорис, 720-715. п.н.е.) прогласио је амнестију и укинуо дужничко ропство кад се суочио са војном претњом из Етиопије. Према Диодору са Сицилије (I, 79, писао у периоду 40-30. п.н.е.), Бакенранеф је издао декрет по ком би дуг био поништен у случају да дужник оспорава потраживање, а поверилац није у могућности да докаже своју тврдњу писаним уговором. (Изгледа да су повериоци одувек били склони преувеличавају висине дуга.) Образложење које је фараон дао било је да "Тела грађана припадају држави како би она имала користи од услуга које јој дугују њени грађани, како у време рата тако и у време мира". Сматрао је да је апсурдно да војник " (...) буде заточен због повериоца и неплаћеног дуга, те да похлепа приватних грађана може на тај начин да угрози безбедност свих".

Чињеница је да су главни зајмодавци на Блиском Истоку били палате, храмови и њихови скупљачи пореза – и да је зато било политички лако отписати дугове. Наиме, увек је лако ануирати дугове према самом себи. Чак би и римски императори каткад знали да спале пореску архиву како би спречили избијање кризе. Много је теже било поништити дугове према приватним повериоцима, с обзиром на то да се пракса убирања камате проширила на запад до медитеранских војводства после 750. године п.н.е. И уместо да омогући породицама да премосте јаз између прихода и расхода, дуг је постао главна полуга за одузимање земље, поларизујући заједнице на поверилачку олигархију и задужене клијенте. У Јудеји је пророк Исаија (5:8-9) оштро осуђивао повериоце који отимају куће под хипотеком: "Гомилате кућу до куће и припајате њиву до њиве, све док не испуните сав простор и останете сами на земљи."

Демократија и дуг

Пише: Мајкл Хадсон
среда, 20 март 2013 00:23

Демократија и дуг

Пише: Мајкл Хадсон
среда, 20 март 2013 00:23

<http://www.michaelhudson.com>